Tekst. Sine Riis Lund og Thea Storm Pedersen

Flere patienter, kortere indlæggelsestider og færre sengepladser i regionerne lægger et enormt pres på socialpsykiatrien. Kommunerne kan ikke følge med. Mange problemer blandt borgere med anden etnisk baggrund.

"Selv om vi bestemt ikke har siddet på vores hænder, er det utroligt svært at følge med det patient-boom, vi oplever."

MIKKEL WARMING (EL), SOCIALBORGMESTER I KØBENHAVN

"Det er meget uhensigtsmæssigt, at normalområdet inden for socialpsykiatrien ikke formår at komme med et relevant tilbud til flygtninge."

METTE BLAUENFELDT, LEDER AF CENTER FOR UDSATTE FLYGTNINGE

Socialpsykiatrien gisper efter vejret

Mangel på botilbud og flere patienter sætter pres på socialpsykiatrien. Regionerne forkorter indlæggelsestiden og sparer på sengepladserne, og det betyder, at kommunerne sidder med et langt større ansvar for flere patienter end nogensinde før.

Mange steder i landet venter psykiatriske patienter på at få et tilbud om en bolig fra kommunen. Københavns Kommune har over de sidste år bygget 200 boliger, men det er ikke nok i forhold til at komme ventelisterne til livs:

"Selv om vi bestemt ikke har siddet på vores hænder, er det utroligt svært at følge med det patient-boom, vi oplever. Der kommer flere og flere patienter til socialpsykiatrien, så det er svært at følge med," siger socialborgmester i København Mikkel Warming (EL), som efterlyser flere hænder til at løfte opgaven. De 200 ekstra boliger har kun nedbragt ventelisterne med otte pladser, så der nu står 116 patienter i kø til et permanent botilbud i København. Ventetiden er op til to et halvt år.

Nye varer på båndet

I Høje-Taastrup efterlyser socialpsykiatrileder Mogens Seider akutboliger til borgere med psykiske sygdomme.

"Generelt er der alt for mange sindslindende uden en værdig bolig. Men kommunerne har ikke økonomisk råderum til at oprette de nødvendige boliger eller værelser," siger Mogens Seider. Han mener, at en stor del af presset på kommunerne skyldes de korte indlæggelsesperioder på hospitalerne.

Patienterne er indlagt på sengeafsnittene i behandlingspsykiatrien i kortere tid end nogensinde før. På ti år er antallet af indlæggelser og ambulante forløb, der varer under et døgn, steget fra knapt 90.000 i 1999 til over 150.000 i 2008. Til sammenligning er antallet af patienter, der er indlagt i et døgn eller mere kun steget med omkring 2.500.

"Her er direkte sket en opgaveglidning. Det er udtryk for en organisatorisk magtudfoldelse, at regionerne indlægger patienterne i kortere og kortere tid. Det svarer til, at fabriksledelsen bare beslutter at skrue op for tempoet og lader nogle nye varer trille ned ad båndet uden først at orientere medarbejderne," siger Mogens Seider.

Tegnebog før faglighed

Knud Kristensen, formand for Landsforeningen SIND, mener, at området lider under, at det er underlagt en sparevirkelighed.

"Det er vanskeligere at blive indlagt på et psykiatrisk hospital nu, end det før har været, og når man kommer ind, kommer man også langt hurtigere ud igen," siger Knud Kristensen. Han mener også, at kommunernes pressede økonomi betyder, at de ikke altid følger anvisningerne fra hospitalerne:

"Kommunerne tildeler ofte psykiatriske tilbud med tegnebogen frem for med fagligheden," siger han.

Efter strukturreformen trådte i kraft i 2007, overgik hele ansvaret for socialpsykiatrien til kommunerne.

Men kommunerne har ikke fulgt med behovet, mener kontorchef i Danske Regioner Tommy Kjelsgaard.

"Socialpsykiatrien er ikke fuldt udbygget endnu. Udviklingen og udbygningen af området gik sådan set i stå, da kommunalreformen kom, og siden er der ikke sket meget," siger han.

Smøg ærmerne op

Der er bred enighed om, at de mange udfordringer på området kræver, at der bliver taget nye metoder i brug.

Mogens Seider mener, at kommuner og regioner skal blive bedre til at kommunikere.

"Nu skal ærmerne smøges op, og det skal til at fungere. Begge parter skal lytte og lære af hinanden og løfte opgaven i fællesskab," siger Mogens Seider og understreger, at sundhedsaftaler er et godt fundament, men at der skal følges mere op på dem.

Formand for Dansk Selskab for Distriktspsykiatri Kristen Kistrup er enig i, at et styrket samarbejde mellem behandlings- og socialpsykiatrien er vejen frem.

"Et møde mellem de to instanser er guld værd. Det sætter fokus på konkrete sager og løsninger, og man får sat ansigt på hinanden," siger Kristen Kistrup.

Til efteråret kommer der øget fokus på samarbejdet mellem regioner og kommuner, når sundhedsaftalerne skal forhandles på plads.

Mange sindslidende venter alt for længe på et botilbud fra kommunen. Men det koster penge, og langtfra alle kan følge med den øgede efterspørgsel. Foto: Polfoto

I Danmark er det psykiatriske system delt op i tre arbejdsområder

- Sygehuspsykiatri: Sygehusenes opgave i forhold til sindslidende er at tilbyde undersøgelse, diagnosticering og behandling ved indlæggelse.
- Distriktspsykiatri: En distriktspsykiatrisk enhed giver ambulant, tværfaglig psykiatrisk behandling. Etableret lokalt, men tilknyttet sygehuspsykiatrien.
- Socialpsykiatri: Socialpsykiatri er kommunernes ansvar og omfatter alle former for sociale tilbud til sindslidende. Det kan eksempelvis være botilbud, væresteder og kontaktpersonordninger.

Kilde: www.socialpsykiatri.dk

Dolmer og dadler skaber kontakt

Flere målrettede tilbud til etniske minoriteter og opsøgende arbejde er blandt opskrifterne til at nå psykisk syge med anden etnisk baggrund. Værested på Frederiksberg oplever stor succes og udvider til Århus.

Når døren åbner til værestedet Muhabet på Frederiksberg, står en duft af dolmer og couscous gæsterne i møde. Som velkomst bliver der serveret tyrkisk te eller arabisk kaffe. Muhabet er et værested for psykisk syge indvandrere og flygtninge, og for daglig leder Najib Haddar er det helt afgørende, at rammerne udstråler mellemøstlig gæstfrihed. Det får gæsterne til at smide frakken.

"Psykisk syge har stadig deres sanser intakt, og når det dufter af fisk eller couscous, så er det noget, de genkender. De bliver glade og falder til ro," siger Najib Haddar.

Tallene taler for sig selv. For syv år siden havde stedet åbent to gange om ugen. I dag træder mellem 34 og 54 ind hver dag fem gange om ugen. Flere end 300 bruger stedet, og de er fordelt på mere end 40 nationaliteter.

Kvinder til gymnastik

En ny undersøgelse fra Videnscenter for Socialpsykiatri viser ellers, at kommunerne ofte har svært ved at nå ud til etniske minoriteter med psykiske sygdomme. Mona Rosenberg, der står bag undersøgelsen, mener, at steder som Muhabet er med til at vende den negative tendens. Frivillige fra Muhabet har været på hospitalsbesøg med små pakker krydderier og dadler for at gøre opmærksom på værestedet.

"Muhabet har været gode til at være nytænkende, og det virker, for folk kommer langvejs fra og fra mange forskellige kommuner," siger Mona Rosenberg.

Også i Århus er der fokus på de etniske minoriteter. Blandt andet har kommunen oprettet en gymnastikgruppe for udenlandske kvinder med psykiske problemer og et opsøgende team, kun henvendt til somaliere.

Borgere med anden etnisk baggrund udgør 8,5 procent af befolkningen i Århus, mens de udgør 15,3 procent af brugerne i socialpsykiatrien.

"Vi følger med i tallene for at sikre os, at alle grupper bliver tilgodeset," siger Niels Schwartz, som er chef for socialpsykiatrien i Århus.

I oktober bliver Muhabet også en del af det århusianske gadebillede. Der åbner et nyt værested med støtte fra kommunens midler til frivilligt socialt arbejde.

Syge indvandrere svigtes

Socialpsykiatrien når kun ud til omkring en fjerdedel af de psykiske syge med anden etnisk baggrund, viser ny undersøgelse. Det er et stort problem, mener forskeren bag, Mona Rosenberg.

Indvandrere og flygtninge med traumer og andre psykiske lidelser bliver overladt til dem selv. Kommunerne er berøringsangste og mangler kompetencer til at håndtere den udsatte gruppe, lyder kritikken.

En ny undersøgelse fra Videnscenter for Socialpsykiatri peger på, at socialpsykiatrien som maksimum har kontakt til en fjerdedel af psykisk syge af anden etnisk baggrund, der skønnes at være i kommunerne.

"Jeg ser det som et stort problem. Det handler ikke udelukkende om de psykisk syge, men i høj grad også om deres børn," siger faglig konsulent Mona Rosenberg, der er forfatter til undersøgelsen.

Ubehandlede sindslidelser hos forældre sætter ofte dybe spor ind i næste generation.

Tortur skræmmer

I Dansk Flygtningehjælp nikker man genkendende til problemet. Her oplever man generelt, at kapaciteten er for lille til flygtninge med psykiske lidelser. Netop nu står mere end 800 flygtninge på venteliste til regionernes specialiserede traumebehandlingsklinikker.

"Endvidere er det meget uhensigtsmæssigt, at normalområdet inden for socialpsykiatrien ikke formår at komme med et relevant tilbud til flygtninge. Normalsystemet skal også kunne tackle folk med en anden baggrund," siger Mette Blauenfeldt, der er leder af Center for Udsatte Flygtninge.

Hun efterspørger større viden og interkulturelle kompetencer blandt medarbejderne i socialpsykiatrien. Uvidenhed er med til, at de professionelle bliver berøringsangste over for flygtninge, der kan fortælle om en fortid præget af vold, tortur, fængsling, flugt eller forfølgelse.

"Jeg ser det som et stort problem. Det handler ikke udelukkende om de psykisk syge, men i høj grad også om deres børn."

MONA ROSENBERG, FAGLIG KONSULENT, VIDENSCENTER FOR SOCIALPSYKIATRI

Berøringsangsten kan være et generelt problem i forhold til denne målgruppe, mener projektsygeplejerske ved Videnscenter for Transkulturel Psykiatri, Marianne Østerskov.

"Der kan være en berøringsangst og usikkerhed om, hvordan man skal forholde sig til personer med anden etnisk baggrund, der er psykisk syge," siger hun.

Marianne Østerskov ser det som et problem, at denne gruppe ikke får gavn af de socialpsykiatriske tilbud, som kunne støtte dem i hverdagen.

Se på hele familien

En del af årsagen er ligeledes strukturelle forhold, påpeger Mona Rosenberg.

"Med kommunalreformen har man opdelt indsatserne så meget, at hver enkelt medarbejder kun skal tage sig af en lille del af det enkelte menneskes problem. Det kan gøre, at man ikke får øje på den samlede livssituation for en familie," siger hun.

I alt 16 kommuner vurderer i undersøgelsen selv, hvor stor en del af de etniske syge, som benytter kommunens tilbud. I Egedal lyder vurderingen kun på ti procent.

Leder af socialpsykiatrien Birgit Rieck kender ikke til tallene, men genkender vanskelighederne.

"Det er en målgruppe, der er sværere at få fat i, og det er komplekst af mange årsager," siger hun og peger blandt andet på de kulturelle og sproglige barrierer.

Ud over to såkaldte ressourcepersoner, der skal sikre kontakt til danskere med anden etnisk baggrund, så har Egedal i erkendelse af problemet for et lille års tid siden oprettet en lukket gruppe til kvinder med flygtninge- eller indvandrerbaggrund for at integrere dem i kommunens tilbud inden for socialpsykiatrien.

Bedre kontakt til flygtninge end indvandrere

- **Undersøgelsen fra** Videnscenter for Socialpsykiatri viser, at man når ud til flere flygtninge end indvandrere.
- **Ikast-Brande,** Assens, Halsnæs og Næstved vurderer, at de har kontakt til alle de relevante i deres kommune.
- **Modsat vurderer** Egedal, Tønder og Viborg kun at have kontakt til omkring en tiendedel af målgruppen.